

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра права Європейського Союзу

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«ПРАВО МІЖНАРОДНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Право міжнародної відповідальності» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» спеціалізації «Міжнародне право» міжнародно-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 15 с.

Розробник

Щокін Юрій Вадимович – доцент кафедри права Європейського Союзу, доктор юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 1 від 02 вересня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 18 від 2 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Яковюк Іван Васильович, доктор юридичних наук, професор

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Право міжнародних організацій
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Щокін Юрій Вадимович, доцент кафедри права Європейського Союзу, докторюридичних наук, доцент
Контактний телефон	057-704-05-39
E-mail	yuri.v.shchokin@nlu.edu.ua
Консультації	Викладачперебуває на кафедрі відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій. Вул. Динамівська, 7, ауд. 810.
Онлайн консультації	https://www.facebook.com/yuri.shchokin/

Анотація навчальної дисципліни

Сучасне регулювання міжнародно-правових відносин неможливе без встановлення міжнародної відповідальності за скоєні міжнародні правопорушення і правомірну діяльність, дозволену міжнародним правом. Право міжнародної відповідальності, як одна з основних галузей міжнародного права, дозволяє встановити прогнозованість міжнародно-правового регулювання міжнародних відносин, попередити міжнародні правопорушення, а у разі їх скоєння – визначити умови та порядок притягнення до відповідальності відповідного суб'єкта міжнародного права. Особливість даної галузі полягає в тому, що вона безпосередньо стосується ефективності міжнародно-правового регулювання всіх інших галузей міжнародного права. Саме тому вивчення студентами дисципліни “Право міжнародної відповідальності” є важливим елементом підготовки сучасного юриста, здатного надавати кваліфіковану правову допомогу з будь-яких питань міжнародного публічного права.

Оволодіння студентами зазначеною дисципліною дозволить поглибити їх знання у галузі міжнародного публічного права; засвоїти особливості міжнародно-правового регулювання міжнародних відносин щодо відповідальності держав та інших суб'єктів міжнародного права і мирного

вирішення міжнародних спорів; засвоїти сутність основних правових понять даного курсу. Студенти отримають інформацію щодо основних напрямів діяльності Комісії міжнародного права Організації Об'єднаних Націй щодо кодифікації і прогресивного розвитку міжнародно-правової відповідальності держав і міжнародних міжурядових організацій, а також щодо міжнародної відповідальності за шкідливі наслідки дій, не заборонених міжнародним правом (об'єктивної відповідальності); здобудуть навички правильного тлумачення і застосування договірних та звичаєвих норм щодо міжнародної відповідальності.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів вищої освіти в специфічному сегменті юридичної практики – притягнення держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів міжнародного права до міжнародно-правової відповідальності.

Завдання:

- отримання інформації щодо основних напрямів розвитку теорії та практики права міжнародної відповідальності, результатів діяльності Комісії міжнародного права ООН щодо кодифікації та прогресивного розвитку міжнародно-правового регулювання відносин щодо притягнення до відповідальності держав, міжнародних міжурядових організацій та повстанських рухів;

- здобуття навичок правильного аналізу міжнародних відносин, які свідчать про наявність міжнародних правопорушень;

- здобуття навичок застосування чинних джерел міжнародного права для обґрунтування юридичних підстав міжнародно-правової відповідальності;

- здобуття навичок підготовки документів з метою закликання потерпілою державою держави-правопорушника до міжнародно-правової відповідальності;

- отримання інформації щодо правильного визначення підстав міжнародно-правової відповідальності держав і міжнародних міжурядових організацій, форм відшкодування збитків, завданих їх правомірною діяльністю (абсолютна відповідальність).

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми. Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Міжнародне приватне право».

Кореквізити: «Право міжнародних договорів», «Право міжнародних організацій», «Основи геополітики».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі **результати навчання**:

РН 1. Демонструвати знання й розуміння сучасних правових доктрин, категорій і принципів права міжнародної відповідальності.

РН 2. Аналізувати вплив історичних подій на майбутнє права міжнародної відповідальності.

РН 3. Визначати сутність та структуру системи права міжнародної відповідальності, його зв'язки з національними правовими системами держав – учасників відповідних правовідносин.

РН 4. Характеризувати критерії розмежування міжнародно-правової відповідальності за міжнародні правопорушення і діяння, що не є міжнародними правопорушеннями.

РН 5. Демонструвати розуміння особливостей теорії об'єктивної відповідальності, що закладена Комісією міжнародного права ООН у проекти про відповідальність держав 2001 р. і відповідальність міжнародних організацій 2011 р.

РН 6. Визначати правовий статус та особливості притягнення до

міжнародної кримінальної відповідальності фізичних осіб.

РН 7. Аналізувати підстави міжнародно-правової відповідальності держав, міжнародних міжурядових організацій та повстанських рухів.

РН 8. Надавати правову оцінку стану міжнародних правовідносин України з державами і міжнародними міжурядовими організаціями, що порушують відповідні міжнародні зобов'язання.

РН 9. Надавати консультації щодо можливості застосування проектів статетей про відповідальність держав 2001 р. і міжнародних організацій 2011 р. у правозастосовчій практиці України.

РН10. Визначати засоби розв'язання спорів для притягнення до міжнародно-правової відповідальності.

Види навальних занять та самостійна робота для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п\п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Характерні риси сучасного права міжнародно-правової відповідальності	Характерні риси сучасного права міжнародно-правової відповідальності	
2	Підстави міжнародно-правової відповідальності	Підстави міжнародно-правової відповідальності	
3	Міжнародні правопорушення	Міжнародні правопорушення	
4	Обставини, що виключають притягнення до міжнародно-правової відповідальності	Обставини, що виключають притягнення до міжнародно-правової відповідальності	

5	Відшкодування шкоди за міжнародно-протиправне діяння	Відшкодування шкоди за міжнародно-протиправне діяння	
6	Імплементация міжнародно-правової відповідальності	Імплементация міжнародно-правової відповідальності	
7	.Міжнародна відповідальність за шкідливі наслідки дій, не заборонених міжнародним правом	Міжнародна відповідальність за шкідливі наслідки дій, не заборонених міжнародним правом	
8	Особливості міжнародно-правової відповідальності міжнародних міжурядових організацій	Особливості міжнародно-правової відповідальності міжнародних міжурядових організацій	
9	Загальна характеристика способів мирного врегулювання міжнародних спорів	Загальна характеристика способів мирного врегулювання міжнародних спорів	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної письмової підсумкової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури;
- робота над кейсами;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей;
- підготовка портфоліо практики Міжнародного Суду ООН щодо тлумачення Статуту ООН;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- участь у moot-courtz міжнародного права;
- підготовка дослідження (проекту) з вузької проблематики із подальшою його презентацією перед аудиторією;
- проходження он-лайн курсів з права міжнародних організацій;
- підготовка до практичних занять, колоквиумів та іспиту.

Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Устав Організації Об'єдинених Націй, 1945 г. URL: <https://www.un.org/ru/sections/un-charter/chapter-i/index.html>
2. Статут Міжнародного Суду ООН, 1945 г. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/statute-of-the-court/statute-of-the-court-ru.pdf>
3. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 66/100 «Відповідальність міжнародних організацій» від 9 грудня 2011 г. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/66/100>
4. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 66/100 «Відповідальність міжнародних організацій» від 9 грудня 2011 г. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/66/100>
5. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

Основна література

1. Андрейченко С. С. Концепція атрибуції поведінки державі в міжнародному праві : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 578 с.
2. Забара І. М. Міжнародно-правові відносини відповідальності (теоретичні аспекти). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 5. С. 155–159.
3. Ржевська В. С. Право держави на самооборону і міжнародна безпека: монографія. Київський нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т міжнарод. відносин. Київ: 2005.
4. Crawford J. The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: A Retrospect. *The American Journal of International Law*. 2002. Vol. 96. No. 4. P. 874–890.
5. Rosenstock R. The ILC and State Responsibility. *American Journal of*

Додаткова література

1. Бойко І. І. Визначення агресії в міжнародному праві. *Вісник академії адвокатури України*. 2010. № 1 (17). С. 178–179.
2. Важна К. А. Концепція кримінальної відповідальності держави: можливість реалізації в сучасному міжнародному праві : монографія. Київ : Ліра-К, 2017. 292 с.
3. Чернявський А. Л. Критерії правомірності застосування контрзаходів у міжнародному праві. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2008. № 1 (1). С. 86–91.
4. Чернявський А. Л. Особливості міжнародно-правової відповідальності за забруднення материкових поверхневих вод. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2009. № 1 (2). С. 85–91.
5. Alland D. Countermeasures of General Interest. *European Journal of International Law*. 2002. Vol. 13, No. 5. P. 1221-1239.
6. Franck T. M. On Proportionality of Countermeasures in International Law. *The American Journal of International Law*. Oct. 2008. Vol. 102, № 4. P. 715–767.
7. Klein P. Responsibility for Serious Breaches of Obligations Deriving from Peremptory Norms of International Law and United Nations Law. *European Journal of International Law*. 2002. Vol. 13, No. 5. P. 1241-1255.
8. Wyler E. From ‘State Crime’ to Responsibility for ‘Serious Breaches of Obligations under Peremptory Norms of General International Law’. *European Journal of International Law*. 2002. Vol. 13, No. 5. P. 1147-1160

Інтернет-ресурси

<https://www.un.org> – Організація Об’єднаних Націй

<https://www.icj-cij.org/en/list-of-all-cases> - перелік справ Міжнародного суду ООН

<https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/> - Щорічники Комісії міжнародного права ООН

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри права Європейського Союзу. URL:

http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=623:kafedra-prava-yevropeiskoho-soiuzu&Itemid=151

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: регулярно відвідувати практичні заняття; систематично та активно працювати на лекційних і практичних заняттях; давати повну й ґрунтовну відповідь на питання; обґрунтувати свою точку зору при обговоренні доповіді; повно й переконливо наводити доводи при розв'язанні завдань; аналізувати норми права міжнародних організацій, здійснювати аналіз судової та правозастосовної практики; якісно виконувати письмові практичні завдання, контрольні та самостійні роботи. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Студентам *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка міжнародного права, написанні наукових статей, брати участь у moot-court з міжнародного права, проходити додаткові он-лайн курси з права міжнародної відповідальності організацій.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Викладач звертає особливу увагу на дотримання політики недопущення плагіату. У разі виявлення ознак порушення правил щодо недопущення плагіату або самотійності написання роботи може бути прийняте рішення про анулювання оцінки за роботу.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Право міжнародної відповідальності» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів. Обов'язковою формою самотійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34